

Сучасна система джерел адміністративного права України

*Мигаль Роман Васильович*¹, *Блонський Михайло Андрійович*²,
*Фітяк Євген Миколайович*³, *Любчинський Володимир Ігорович*⁴,
*Мельник Дмитро Володимирович*⁵

Опубліковано	Секція	УДК
17.06.2024	Право	342.9

DOI: : <https://doi.org/10.5281/zenodo.11942927>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Система джерел адміністративного права є сукупністю всіх нормативно-правових приписів у галузі адміністративно-правових відносин.

Сучасна система джерел адміністративного права України включає у себе: Конституцію України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори, акти судів, практику Європейського суду з прав людини, законодавство Європейського Союзу, норми моралі тощо.

Своєрідність сучасної системи джерел адміністративного права України пов'язана із тим, що важливим джерелом адміністративного права виступають акти військово-цивільних адміністрацій, практика Європейського суду з прав людини набирає усе більшої ваги, а євроінтеграція надає усе більшого значення законодавству ЄС як джерелу адміністративного права. Важливим є й позазаконодавчі соціальні регулятори, на які звертає увагу Конституційний Суд України в контексті аналізу принципу верховенства права.

Ключові слова: сучасна система джерел адміністративного права України, джерела адміністративного права України, адміністративне право України.

Modern system of sources of administrative law of Ukraine

Abstract. The administrative law of a country is a branch of law that regulates relations in the field of organization and activity of public administration bodies. This is just one of the possible definitions that can be applied to explain the content and purpose of administrative law. This branch of law is intended to provide the legal basis, mechanisms, and limits for the activities of state institutions and to ensure the protection and realization of human rights. In a democratic and lawful state, administrative law cannot exclusively concern itself with the functioning of state authorities while neglecting the humanistic foundations of the state's and society's functioning. It must be based on the principles of recognition, observance, protection, and realization of human rights, relying on the rule of law principle. These requirements necessitate an effective system of legal resources and forms of expression of administrative law

¹ аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0000-0002-6155-7756>

² аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0000-0003-4550-2410>

³ аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0009-0004-0931-5196>

⁴ аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0009-0007-8572-6247>

⁵ аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», <https://orcid.org/0009-0001-8011-8871>

norms. Modern social conditions are changing this system by complementing it with new components. For instance, the state of war generates new documents, namely acts of military-civil administrations, and Ukraine's acquisition of candidate status for EU membership further sharpens the issues of the legal dimension of European integration and the significance of EU legislation for regulating administrative relations. Therefore, the issue of the modern system of sources of Ukrainian administrative law is relevant and requires study.

The system of sources of administrative law is a set of all normative legal prescriptions in the field of administrative legal relations. The modern system of sources of Ukrainian administrative law includes: the Constitution of Ukraine, laws and subordinate normative legal acts, international treaties, judicial acts, the practice of the European Court of Human Rights, EU legislation, moral norms, and more.

The peculiarity of the modern system of sources of Ukrainian administrative law is related to the fact that important sources of administrative law include acts of military-civil administrations, the growing significance of the practice of the European Court of Human Rights, and the increasing importance of EU legislation as a source of administrative law due to European integration. Also important are extralegal social regulators, which are noted by the Constitutional Court of Ukraine in the context of analyzing the principle of the rule of law.

Keywords: modern system of sources of Ukrainian administrative law, sources of Ukrainian administrative law, administrative law of Ukraine.

Вступ

Постановка проблеми. Адміністративне право країни є галуззю права, що регулює відносини у сфері організації й діяльності органів публічної адміністрації. Це лише одне із можливих визначень, що може бути застосованим для пояснення змісту й призначення адміністративного права. Ця галузь права покликана забезпечувати правову основу й механізми та межі діяльності державних інституцій та забезпечення захисту й реалізації прав людини. У демократичній й правовій державі адміністративне право не може стосуватись виключно забезпечення сфери діяльності органів державної влади, оминаючи питання гуманістичних основ функціонування держави й суспільства. Воно має ґрунтуватись на засадах визнання, дотримання, захисту й реалізації прав людини, спиратись на принцип верховенства права. Такі вимоги потребують наявності дієвої системи правових ресурсів, форм вираження норм адміністративного права. Сучасні суспільні умови змінюють цю систему, доповнюючи її новими компонентами. Так, стан війни породжує нові документи, а саме акти військово-цивільних адміністрацій, а отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу ще більше загострює питання правового виміру євроінтеграції та значення законодавства ЄС для регулювання адміністративних відносин. Тому питання сучасної системи джерел адміністративного права України є актуальним й потребує вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти системи джерел адміністративного права України висвітлюються такими ученими як Калюжна Є.С., Корнієнко М.В., Константий О.В., Курило В.І., Мельник Р.С., Пашинський В.Є., Решота В.В., Турецький В.В., Хомюк Н.С., Чабан В.П., Цуркаленко Ю.В.

Однак питання сучасної системи джерел адміністративного права України поки що розроблені не в повному обсязі.

Мета статті - дослідження сучасної системи джерел адміністративного права України.

Результати

Виклад основного матеріалу. Для того, щоби вивчити питання сучасної системи джерел адміністративного права України слід дослідити поняття джерела

адміністративного права України. З цією метою варто здійснити аналіз наукових досліджень й норм чинного законодавства.

На думку науковців адміністративне право є галуззю права (цілістю правових норм), що із ціллю реалізації завдань та функцій держави регулює суспільні відносини управлінського характеру, що виникають в галузі виконавчої й розпорядчої діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування (публічного адміністрування), внутрішньо організаційній діяльності інших державних органів, а так само в процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень, що делеговані їм державою [4, с. 4].

Загалом термін «джерело права» часто застосовується переважно в формально-юридичному значенні, тобто під ним розуміють форму вираження і закріплення правових норм, що засвідчує їхню загальнообов'язковість. Як зазначає Новікова М., смислове значення поняття «джерело права» характеризується тим, що воно зумовлює необхідність його застосування під час регулювання суспільних відносин [11, с. 73].

На думку Цуркаленко Ю.В. джерела сучасного адміністративного права є загальнообов'язковими правилами поведінки, творцем яких є народ, міжнародна спільнота, органи державної й судової влади, що містять адміністративні норми, мають як формалізовану, так й неформалізовану форму і регулюють відносини, що виникають в процесі організації й здійснення публічного адміністрування [18, с. 183]. Вчена також звертає увагу на те, що джерела адміністративного права повинні мати такі ознаки, як наявність правила поведінки, що містить в собі норми адміністративного права, загальновідомість, офіційність (публічність), нормативність й неперсоніфікованість [18, с. 183].

Калюжна Є.В. вважає, що джерела є тими засобами об'єктивації адміністративного права, що використовуються задля регулювання відповідних соціальних відносин, здійснення адміністративного провадження тощо [5, с. 217].

Отже, можна припустити, що джерело адміністративного права є формою вираження й закріплення норм адміністративного права, йому властива загальнообов'язковість й воно виступає регулятором суспільних відносин управлінського характеру в сфері виконавчої, розпорядчої діяльності органів публічного адміністрування, внутрішньо-організаційної діяльності державних органів, під час здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень, що делеговані їм державою.

Як зазначає Хомюк Н.С., «система джерел права» є комплексом всіх нормативно-правових приписів, що є зовнішньою формою системи права, формою об'єктивації норм права [15, с. 12]. Тобто система джерел адміністративного права є сукупністю усіх нормативно-правових приписів у галузі адміністративно-правових відносин.

Курило В.І. вважає, що до системи джерел адміністративного права України підставно включати: 1) адміністративно-правові концепції та доктрини; 2) адміністративно-правові акти; 3) акти органів державного управління; 4) акти судових органів; 5) адміністративні договори та угоди; 6) природне право; 7) адміністративно-правові звичаї; 8) адміністративно-правові прецеденти [9, с. 32].

Так, адміністративно-правову концепцію й доктрину варто розглядати як основу конкретизації й деталізації принципів адміністративного права. При цьому вони є підґрунтям правової норми. На думку Курило В.І. такі основоположні ідеї виступають джерелом адміністративного права, а тому неуключення таких до їх системи, очевидно, робить її неповною [9, с. 31].

Калюжна Є.В. вважає, що найважливішими серед джерел адміністративного права є адміністративне законодавство, міжнародні договори, правовий прецедент, принципи права й правова доктрина [5, с. 217].

Загалом система джерел адміністративного права складається із наступних актів:

1. Конституція України.
2. Міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.
3. Акти органів державної влади України, що мають силу закону. Це:
 - а) закони України;
 - б) кодекси, а також інші кодифіковані акти;
 - в) Декрети Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі Закону «Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети в сфері законодавчого регулювання» від 18 листопада 1992 р. № 2796-ХІІ.
4. Постанови Верховної Ради України.
5. Укази й розпорядження Президента України.
6. Постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України.
7. Нормативні накази керівників центральних органів виконавчої влади.
8. Розпорядження голів місцевих державних адміністрацій.
9. Рішення органів місцевого самоврядування, що містять адміністративно-правові норми.
10. Акти керівників військово-цивільної адміністрації, що містять адміністративно-правові норми.
11. Акти судів.
12. Практика Європейського суду з прав людини, що стосується питань у сфері адміністративно-правових відносин.
13. Законодавство ЄС.

До джерел адміністративного права можуть належати й інші регулятори суспільних відносин, відмінні від законодавства.

Розглянемо окремі джерела адміністративного права детальніше.

Переважає більшість науковців вважає, що Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР належить до джерел адміністративного права, проте такої точки зору дотримуються не всі. Так, на думку Мельника Р.С. норми Конституції України є нормами конституційного права, а сама Конституція є його центральним джерелом. Дослідник зауважує, що одна й та сама норма, що зафіксована у Конституції, не може бути водночас нормою й конституційного, й адміністративного, й земельного права. Таким чином, сама Конституція не може бути джерелом, із одного боку, конституційного права, а із іншого - інших галузей права. Тоді Основний Закон України не належить до джерел адміністративного права, але є базою: а) для створення системи джерел адміністративного права; б) для насичення джерел адміністративного права змістом, адже нерідко у нормах адміністративного права конкретизуються конституційні положення; в) для перевірки розміщених в джерелах адміністративного права норм стосовно предмету їх конституційності [10, с. 12-13].

Водночас така думка видається доволі дискусійною й усе ж таки варто розглядати Конституцію України саме як джерело адміністративного права, оскільки Основний Закон закріплює права людини та базові засади функціонування держави, а будь-яка відмова від визнання цього акту джерелом адміністративного права мимоволі породжує питання про послаблення у сфері адміністративних відносин принципів положень, що містяться в цьому документі.

Стосовно міжнародних договорів як джерел адміністративного права, то як зазначає Константий О.В., на міждержавному рівні можуть вирішуватись питання, що складають предмет адміністративно-правового регулювання. Наприклад, це захист прав й свобод людини і громадянина, правового статусу іноземців й апатридів, порядку перетину державного кордону, взаємодії прикордонних військ й митних служб суміжних держав, міжнаціонального сполучення, співпраці в різних сферах економіки, боротьби зі злочинністю, охорони природи й культурної спадщини та ін. [7, с. 66-67].

Можна навести окремі міжнародні договори, що є джерелами адміністративного права:

а) у сфері захисту прав людини - Міжнародна конвенція проти апартеїду в спорті від 10 грудня 1985 року;

б) у сфері транспорту - Європейська угода про міжнародні магістральні залізничні лінії від 31.05.1985;

в) у сфері охорони культурних цінностей та об'єктів природи - Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14.11. 1970;

г) у сфері митних відносин - Митна Конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП від 14.11.1975;

г) в сфері освіти - Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти від 07.07.1978.

Щодо декретів Кабінету Міністрів України, то як зауважує Чабан В.П. всього було видано 83 таких акти, багато із яких із часом було скасовано законами України. Декрети й наприклад адміністративні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України на думку дослідника мають ряд спільних юридичних ознак: а) вони є загальнообов'язковими; вони є офіційними; вони є односторонніми; вони мають бути належно оформленими. Їм так само притаманна й адміністративність тобто декрет як й адміністративний нормативно-правовий акт ухвалюють колегіальним волевиявленням, де голос керівника є вирішальним (наприклад, за рівного розподілу голосів приймають той варіант рішення, за який проголосував Прем'єр-міністр України) [16, с. 83-84]. Чабан В.П. робить висновок, що декрети Кабінету Міністрів України посідають значне місце у системі нормотворчої діяльності органів публічної адміністрації України [16, с. 85].

Стосовно актів керівників військово-цивільної адміністрації, варто зазначити, що суспільні відносини у царині оборони держави регулюються групою однорідних адміністративно-правових норм, що вчені пропонують називати військово-адміністративними правовими нормами. Як зазначає Пашинський В.Й., військово-адміністративна правова норма є обов'язковим правилом поведінки, що установлене і охороняється державою, яким регулюються соціальні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного управління обороною держави [12, с. 17]. Варто зазначити, що акти керівників військово-цивільної адміністрації нерідко поєднують у собі як військово-адміністративні правові норми так й адміністративно-правові норми, що безпосередньо не стосуються питань оборони держави.

Щодо дослідження актів судів в якості джерел адміністративного права варто брати до уваги положення ч. 5 ст. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII, відповідно до якого висновки стосовно застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують в своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права [1].

Як зазначає Мельник Р.С. характер та процедура судової нормотворчості, в порівнянні із процедурами парламентськими й процедурами, що проходять в межах діяльності суб'єктів публічної адміністрації, позбавлені необхідних демократичних складових, а також, зазвичай, є націленими на вирішення одного певного випадку, під час вирішення якого виникли колізії чи прогалини в праві. В такому разі правовим нормам, що є розробленими судом, властивий обмежений характер дії й акти органів судової влади слід розглядати як «усічений» вид джерел права. Стосовно таких актів як джерел адміністративного права, то вони зможуть бути такими тільки якщо закон прямо зобов'яже суб'єкта публічної адміністрації керуватись таким актом в процесі своєї діяльності. За відсутності такої прямої законодавчої вказівки акти органів судової влади не слід відносити до категорії «джерела адміністративного права» [10, с. 15].

Водночас дискусійним є питання приналежності до джерел права в Україні рішень суду в певній справі, підстава вирішення якої має значення зразка для СУДОВИХ та інших державних органів й осіб у подібних справах. Так, як зазначає Клабан В., у юридичній літературі точиться дискусія стосовно можливості застосування судового нормативно-правового прецеденту, хоча на практиці цих джерел права в Україні немає [6, с. 26].

Стосовно практики Європейського суду з прав людини, то варто звернути увагу на думку Турецького В.В. про те, що правоположення, що викладені у рішеннях цього органу, ґрунтуючись на інших правових постулатах, зумовлюють необхідність керуватись іншими правовими засобами, що впливає на систему джерел адміністративного права [14, с. 202].

Як зауважує Корнієнко М.В., 1997 року Україна зробила важливий крок для всебічного утвердження прав й свобод людини та громадянина, ратифікувавши Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод [8, с. 24]. В такому контексті важливість практики Європейського суду з прав людини не викликає сумнівів.

При цьому дослідження окремо взятих справ із практики цього органу дають можливість зробити висновок про те, що положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практика Європейського суду з прав людини виступає джерелом і адміністративного права [8, с. 26]. Рішення цього міжнародного судового органу усе частіше досліджуються національними судами зокрема й у сфері адміністративних правовідносин.

Ряд актів законодавства Європейського Союзу так само належить до джерел адміністративного права України. Як зауважує Решота В.В., джерелом адміністративного права виступають положення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої від 27.06.2014, зокрема вимоги ст. 471 стосовно доступу до судів й адміністративних органів [3] [13, с. 133]. Серед правових актів ЄС обов'язковими для України є двосторонні договори між Україною та Європейським Союзом [13, с. 133].

Джерелом адміністративного права України може бути й правовий звичай. Як зазначає Чорномаз О.Б., звичай може застосовуватись у відносинах, врегульованих законодавством, головне, щоб звичай не суперечив законодавству та договору [17, с. 45]. Водночас така пов'язаність звичаю як джерела права із приписами закону чи договору не завжди є безсумнівною. Дещо іншу позицію з цього приводу має Конституційний Суд України. Розглянемо її детальніше.

Загалом акти органів законодавчої та виконавчої влади, акти муніципальних органів, акти судів чи міжнародні договори не вичерпують перелік джерел адміністративного права України. Такий висновок можна зробити, якщо вдатись до аналізу Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності)

положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. Так, згідно з абз. 2, 3 пп. 4.1 п. 4 мотивувальної частини згідно із ч. 1 ст. 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права є пануванням права у соціумі. При цьому одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується виключно законодавством як однією із його форм, а містить й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Тоді таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, що іноді може бути і несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи [2].

Отже, з точки зору Конституційного Суду України право включає не тільки законодавство, але містить й інші соціальні регулятори, а саме норми моралі, традиції, звичаї, що легітимовані суспільством. Тому можна зробити висновок, що до джерел адміністративного права України також належать й соціальні регулятори, відмінні від законодавства.

Висновки

Отже, джерело адміністративного права є формою вираження й закріплення норм адміністративного права, йому властива загальнообов'язковість й воно виступає регулятором суспільних відносин управлінського характеру в сфері виконавчої, розпорядчої діяльності органів публічного адміністрування, внутрішньо-організаційної діяльності державних органів, під час здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень, що делеговані їм державою. Система джерел адміністративного права є сукупністю усіх нормативно-правових приписів у галузі адміністративно-правових відносин.

Сучасна система джерел адміністративного права України включає у себе: Конституцію України, міжнародні договори, акти органів державної влади України, що мають силу закону, підзаконні нормативно-правові акти (постанови Верховної Ради України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України), акти центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, військово-цивільної адміністрації, акти судів, практику Європейського суду з прав людини, законодавство ЄС, а також інші суспільні регулятори, а саме норми моралі, традиції, звичаї, що легітимовані соціумом.

Особливістю сучасної системи джерел адміністративного права України є те, що: а) важливим джерелом адміністративного права виступають акти військово-цивільних адміністрацій, що спричинено збройною агресією проти України; б) питання приналежності актів судів до джерел права досі лишається дискусійним; в) практика Європейського суду з прав людини набирає усе більшої ваги серед джерел адміністративного права; г) євроінтеграція надає усе більшої ваги законодавству ЄС як джерелу адміністративного права; г) згідно із принципом верховенства права у розумінні Конституційного Суду України до джерел адміністративного права України варто відносити й соціальні регулятори, відмінні від законодавства.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 28.03.2024).

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом

більш м'якого покарання) від 02.11.2004 № 15-рп/2004. Рішення Конституційного суду України. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угода. Міжнародний документ від 27.06.2014. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

4. Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / [Ю. П. Битяк, І. М. Балакареєва, М. І. Белікова та ін.; за заг. ред. В. М. Гаращука, Р. В. Шаповала]. – Вид. 7-ме, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 трав. 2023 р. – Харків: Право, 2023. 238 с.

5. Калюжна Є.В. Джерела адміністративного права: пропедевтичний аспект. Нове українське право. 2021. № 4, С. 213-218. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/106/94>

6. Клабан В. Сучасна система джерел права України: деякі теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2015. Вип. 61, С. 24-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2015_61_6

7. Константий О. В. Джерела адміністративного права України: Монографія. К.: Українське агентство інформації та друку "Рада", 2005. 120 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2010/KONSTANTIY_2005.pdf

8. Корнієнко М.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права (на прикладі рішення суду). *Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу* (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.); уклад.: д-р юрид. аук, доц. А.М. Кучук; анд. юрид. наук, доц. О.О. Орлова. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. – 100 с., С. 24-26. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/933/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%83%2024.11.pdf>

9. Курило В.І. Про систему джерел адміністративного права України. *Юридичний вісник*. 2009. № 2(11), С. 30-33. URL: https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Npnau_2009_2_8.pdf&ved=2ahUKewiL_f73lZWFAxWkPxAlHfj1Ci8QFnoECAIQAg&usg=AOvVaw24I4CBucMbHIVgYlujQF8k

10. Мельник Р.С. Новели сучасної концепції українського адміністративного права. *Lex portus*. 2017. № 5 (7), С. 5-16. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=LP_2017_5_4

11. Новікова М. Загальнотеоретичні підходи до визначення поняття «джерела права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2, С. 71-75. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/21_2_ua/%D0%9D%D0%92_2-2021_23.10.21-71-75.pdf

12. Пашинський В.Й. Військово-адміністративні правові норми: поняття та особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Серія ПРАВО. Випуск 51. Том 2, С. 14-17. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34535/1/%D0%92%D0%86%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E->

http://lsei.org.ua/5_2018/36.pdf

13. Решота В.В. Судове застосування права ЄС як джерела адміністративного права України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 5, С. 130-133. URL: http://lsei.org.ua/5_2018/36.pdf

14. Турецький В.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права у вітчизняному правовому дискурсі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. № 68, С. 200-204. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/253998>

15. Хомюк Н.С. Сучасна система джерел права України: загальнотеоретичні аспекти. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Львів 2015, 19 с. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82-15.pdf>

16. Чабан В.П. Адміністративно-правовий феномен декретів Кабінету Міністрів України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4, С. 81-85. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2480/vnulpurn201581316.pdf>

17. Черномаз О.Б. Правовий звичай як джерело адміністративного права. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). Частина 2. Книга 2, С. 43-46. URL: https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%A7%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B7+%D0%9E.%D0%91.+&btnG=

18. Цуркаленко Ю.В. Джерело сучасного адміністративного права: проблеми розуміння та способи їх вирішення. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 4 (65), С. 179-184. URL: <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/01/18-czurkalenko.pdf>